

ATAMIZI ANARKEN

Dr. Hüseyin GÜMÜŞ (*)

Atatürk Üniversitesi bünyesinde Atatürk Devrimleri Enstitüsü'nün kurulması, bu büyük Türk'ün adını taşıyan Üniversite'deki gerçekten hissedilen bir boşluğu gidermesinden, büyük memnuniyet duymaktayız. İlmî bir çatı altında O'nun düşünce ve yaptığı inkılâpların sistemleştirilmesi, memleketimizin ve milletimizin geleceği açısından son derece yararlı olacağına inanıyoruz. O, kendisi hakkında "Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır" demişti. Artık O'nun vücudunu göremez olduk ama, bizler için bırakmış olduğu ruh, gün geçtikçe büyüyecek ve gelişecektir. O'nun "Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Milliyetçilik, Lâiklik, Devletçilik, İnkılâpçılık" prensipleri, bugünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin temel taşları olmuştur. "Atatürk'ün izindegiz" demek, bu esaslara sadık kalabilmekle olur. Bunlara saygısızlık veya yeni ideojiler aramak, O'nun yolundan ayrılmaktır; ihanet ve gaflet içerisinde bulunmak demektir. "Kemalizme", sıralanmış bir takım kuru, içi boş laflar değildir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın benliğine O'nun prensiplerinde Türk Milleti'nin hâli ve geleceği gizlidir. Yalnız biz Türkler değil, bu büyük insanı aynı zamanda bütün dünya sevip anlamağa çalışmıştır. Gandhi ve Nehru'nun hapisanede Mustafa Kemâl'in zaferi için dua etmesinin, Cezayir'de ölen askerinin cebinden O'nun resminin çıkmasının manası, son derece anlamlıdır. Atatürk, Türk Milleti için herşeydir, fakat dünya içinde de yeni bir hamlenin başlangıcıdır.

Olaylar insanlarla, insanlar da olaylarla bir anlam kazanmaktadırlar. Mustafa Kemâl, yeni Türkiye'yi çelikleştiren kol ve O'nu tasavvur eden beyin olmuştur. Zaman ve efsane O'nu değiştirmeden, O'nun yıkılmaz prensiplerini tesbit etmede geç kalınmamalıdır. Bütün ünlü kişiler gözlerini kapar kapamaz, yaptıklarıyla efsaneleşir giderler. İnsanoğlu hiçbir zaman kaderinden kaçamamıştır ve zaten Homère'in vatanı olan Ön Asya, destanlar yaratan bir bölge olmamış mıdır? Ne büyük bir rastlantıdır ki Atatürk. Büyük İskender'le aynı bölgede, Selânikte hayata gözlerini açmıştır.

(*) Atatürk Ü. Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üye Yardımcısı.

Fakat kendisinin bu konudaki sözleri şöyledir: “Beni büyük İskender’le mukayese ederken bir yerde durmanız gerekir: Büyük İskender dünyayı fethetmiştir, fakat ben bunu yapmadım. O, dünyayı fethederken kendi vatanını unutmamıştır, fakat ben kendi vatanımı asla unutmuyacağım...”. Atatürk, bir milleti ayakta tutup yaşatabilmek için bir İmparatorluğu fedâ etmiştir. Bunun için de gücünü, yüzyıllardır ihmâl edilmiş Anadolu’nun bağından almıştır. O’na göre bir memleketi baştanbaşa fethetmek kolaydır, fakat o memleketin halkını fethetmek, son derece güçtür” (1).

Osmanlı İmparatorluğu’nun son kalıntısı dünya haritasından silineceği ve yıkılışının son haddine eriştiği bir sırada bu büyük Türk, Mustafa Kemâl ortaya çıkmıştır. O’nun tamamladığı esirin tarihte bir benzeri daha yoktur. Hem içerde hem de dışarıda büyük zaferler kazanmış olan Mustafa Kemâl, daha o zamandan bütün dünyanın dikkatini çekmeğe başlamıştır. Tarihte O’nunla aynı kefeye koyabileceğimiz çok az insan bulunmaktadır. O’nun yegâne gayesi, bağımsız, homojen, çağdaş, sınırları iyi korunan ve mazisindeki kötü engellerden kendisini kurtarmış bir “millet”in oluşturduğu bir Türkiye kurmaktır” (2).

İkinci Dünya Savaşı’na kadar Mustafa Kemâl’in eserine Türkiye’de olağanüstü bir önem verilmiştir ve yıpranmış, “hastalanmış” bir ülkenin, çağdaş bir millet olarak yeniden canlanması dünyada büyük bir hayranlık uyandırmıştır. “Kemalizme”, Türk Tarihi’nin sadece bir zincirinden ibaret değildir; aynı zamanda Türk Milleti için siyasî bir sistem olmuştur. Fakat bu sistemin tam tarifi, Batı demokrasilerindeki gibi veya Komünizm gibi daha henüz kesin hususiyetleriyle ortaya çıkarılmamıştır. Bununla birlikte, Rusya ve Çin’in dışında, Üçüncü Dünya Ülkeleri’nin çoğuna ilhâm vermiştir. Yarı gelişmiş ülkeler için bu sistem “marksız”ın başka bir şekli olarak kabul edilmiştir, çünkü Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerindeki rejim sistemleri, bu tür ülkelerin bünyelerine uygun düşmemektedir.

“Çoğunluğun okuma-yazma bilmediği, sefalet ve açlıktan acı çektiği, yaşamların hayat standartlarının altında sürdürdüğü ülkelerde, çok partili rejimlere ve seçimlere dayanan liberal siyasî kuruluşlar hiçbir zaman sağlıklı olarak görev yapamazlar. Bunlara ne kadar bir düzen verilmeğe çalışılırsa da sunî olmaktan öteye gidemezler, çünkü iktidarın bağları her zaman kapalı kapılar ardındaki güçler elindedir. Bu sebepten, hür teşeb-

(1) Charles de Chambrun, *Tradition et Souvenirs*, Paris, 1952, s. 69-152, *Atatürk (1881-1938)*, (Homage de la Commission national turque pour L’UNESCO à l’occasion du vingtième anniversaire de sa mort), Ankara, Ankara Üniversitesi yayınevi, 10 Novembre 1963, s. 163-165.

(2) Benoit-Méchin, *Le Loup ou le Léopard - Mustafa Kemâl ou la mort d’un empire*, Paris, 1954, s. 17-373; *La Mort d’un Empire, dans ATATÜRK*, op. Cit., s. 155.

büs ve kapitalizm, hızlı ve ahenkli bir ekonomik gelişmeyi garanti edememektedir. Ancak böyle bir garanti sayesinde ülkeler, az gelişmişlikten kurtulabilirler.”

“Siyasî açıdan demokrasi, ancak belirli seviyedeki ekonomik gelişmeden sonra gerçek bir işlerlik kazanabilmektedir. Üçüncü Dünya ülkeleri'nin kapitalizm'in yollarıyla böyle bir seviyeye ulaşmalarına imkân yoktur. Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerindeki kaynaşmalar, kaynağını böyle bir düşünceden almaktadırlar. Gelişmemiş veya az gelişmiş bütün ülkeler bu zarureti az çok hissederler. Bu sebepten ekonomik ve siyasî açıdan karma bir sistem takibederler. Kemalizm, siyasî açıdan son derece önemli olmuştur, fakat bununla birlikte hiç bir zaman totaliter bir mahiyet arz etmemiştir” (3).

“Yeni Türkiye'yi meydana getiren devrim, bütünüyle olağanüstü bir insanın eseridir. Atatürk, tarihte eşine az rastlanan, görülmemiş bir ihtilâl'in tek başına programlayıcısı olmuştur. Bu, sadece siyasî ve sosyal bir ihtilâl değildir; aynı zamanda gelenek ve görenekler açısından ahlâkî, ilmî, dinî ve felsefî bir ihtilâldir, fakat milletin millî bünyesinin ortaya çıkardığı bir ihtilâldir. Çünkü Türkiye, başka ülkelerde olduğu gibi hiç bir dış etkene kendisini kaptırmamıştır. Ayrıca dünya üzerindeki yolunu çizerken bulunduğu dinin prensiplerini değiştirmemiştir. Türkiye, bugün dünyanın en barışsever milletlerinden biridir ve eğer bugün Türkiye güçlü bir ordu bulunduruyorsa, bazı düşmanca emeller besleyen komşularından gelebilecek tehlikeye karşı savunmak içindir. Bu akılluca tedbir sayesinde, bağımlı uydu durumuna düşmemiş iki ülkeden - ki biri Finlandiya'dır - biridir.”

İngiltere, Fransa, Rusya'da da ihtilâller yapılmıştır ama bu ülkelerden hiçbiri, dil ve yazı sahasına el atacak kadar ileri gidememişlerdir. Ne Cromwell, ne Robespierre, ne de Lenin ve halefleri, yönetimleri altına aldıkları milletleri, ilmî yönden, kültür açısından, kısacası kader bakımından ancak değişikliğe uğratabilmişlerdir.”

“Bütün Akdeniz Ülkeleri Avrupa'nın bir parçası olduğuna göre, Türkiye de Avrupa'nın bir parçası demektir. Eskiçağlardan beri Türkiye, Batı medeniyetinin tarihinde ve gelişmesinde son derece önemli bir rol oynamıştır. Bu nedenle bu medeniyetin eserini paylaşma da, Türkiye'nin de Batılılar kadar hakkı vardır” (4).

“Mustafa Kemal'in kişiliği, bütün Türkiye Cumhuriyeti Tarihini doldurmaktadır. Onun nutuklarında törenlerin gereği olarak söylenmiş bir tek

(3) Maurice Duverger, *Le Kemalisme, Le Pays d'Atatürk, Le Monde*, 27 Mai 1961. - *Mustafa Kemal Atatürk*, dans *ATATÜRK*, op. cit., s. 180.

(4) Georges Duhamel, *La Puissance D'Occident*, Paris, 1954 s. 24-57. - *La Révolution Idéologique*, dans *ATATÜRK*, op. cit., s. 174.

söz ve boş sözlerle geçiştirilmiş bir tek devresi yoktur. Son derece öz olan dili arı bir Türkçedir ve herkesin anlayabileceği bir şekildedir. En büyük emeli, Çağdaş medeniyete ulaşmaktır. O'na göre Türkiye, çağının medeniyetini, dünyayı etkilediği biçimde, kayıtsız şartsız kabul etmek mecburiyetindedir; yaşadığı asra uydurmak zorundadır.”

“İnkılâplarına başlayınca Doğu ve İslâm medeniyeti içersindeki Türkiye ile, lâik fikirlerle Batı kültüründen kaynaklanan Türkiye arasında gözle görülür şiddetli çatışmalar ortaya çıkmıştır. Birinin düşünce kaynağı Asya, diğersinin düşünce kaynağı Avrupa olmuştur” (5).

“Eski eğitim kurumlarını birer birer ortadan kaldırarak yerlerine memleketin her köşesinde ilk ve orta okullar açmak suretiyle, giderek lâik bir öğretim teşkilatının gelişmesini sağlamıştır. Zaten Mustafa Kemal'in kendisi de mükemmel bir pedagoğdur; gençliğin eğitimini ilgilendiren her türlü problemlerle yakından ilgilenmiştir. Öğretmenleri fırsat bulduca ziyaret eder, onlarla saatlerce konuşur ve onlara emanet edilmiş olan görevin büyüklük ve kutsallığını onlara anlatmağa çalışmıştır. Mustafa Kemal'in en büyük tutkusu, hergün bir okul açmaktır. Memleketin her köşesinde bugünkü medeniyetin şartlarına uygun çağdaş okullar açmıştır.”

“Öğretim sahasında yaptığı yenilik hareketleri yanında Atatürk, türk kadınına da eski ve hakkı olan serbestliğini vermiştir. Bu, O'nun son derece ehemmiyet verdiği problemlerden biri olmuştur. İsviçre Medenî Kanununun kabul edilmesiyle erkeklere tanınmış olan haklar, kadınlara da tanınmıştır. Mustafa Kemal daha da ileriye giderek yeni kurulan devletin çarkında kadınlara da büyük görevler vermiştir. Memleketinin kadınlarının ve genç kızlarının Batı ülkelerindeki genç kızlar ve kadınlar kadar “seibest” ve faal olmalarını istemiştir. Çünkü yeni nesilleri bu kadın yetiştirecektir. Türk kadını, ırkından gelen asaletliliği Kurtuluş Savaşında örnek bir şekilde büyük bir fedakârlıkla yapmıştır. Erkeğin boş bıraktığı alanlarda çalışmış, ordunun geri hizmetlerinde de büyük gayretler sarfetmiş; cephelerde düşmana karşı silâh bile kullanmıştır. Mustafa Kemal, Türk Kadınının vatan topraklarının kurtarılmasında olduğu gibi, bu toprakların değerlendirilmesinde ve Türk Milletinin kalkınmasında da etkili bir şekilde çalışmasını gerekli bulmuştur. O'na göre Türk kadını siyasî ve ekonomik hayatta da erkeğinin yanında yer almalıdır.”

“O, memleketinin geleceğini yeni nesle ve çağdaş düşünce prensiplerine bağlamıştır. Böyle insanların ve bilhassa gençliğin bugünün kadınları tarafından yaratılacağına gönülden inanmıştır. Çünkü tarihte Türk kadını ister siyasî hayatta olsun isterse de özel hayatta olsun her zaman

(5) Paul Gentizon, *Mustafa Kemal ou l'Orient en Marche*, Paris, 1929, s. 388. - *L'Orient en Marche*, dans *Atatürk*, op. cit., s. 190.

erkeğinin yanında yer almıştır. Kadının ehrama bürünmesini bir "Türk töresi" olarak kabul etmemiştir. Bu bâtil tutumu da çağdaş bir topluma layık görmemiştir. O'na göre gelişmeğe ve ilerlemeğe susamış bir millet, kendi ırkının diğer yarısını görmemezlikten gelmemelidir. Türk kadını ve kızları memlekete hizmet edecekler ve kaderini yöneteceklerdir; yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin haysiyeti ve güvenliği, onların ellerine emanet edilecektir. Böylece Atatürk seçme ve seçilme hakkını da kadınlara vermiştir" (6).

"Bugünkü Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin hayatı, bir bütün olarak bakıldığında, eskisinden tamamen değişik bir durum arz etmektedir. Harpten sonra Türkiye'de yapılan ve Saltanatın kaldırılıp Cumhuriyet'in kurulmasına kadar giden ihtilâl, Osmanlı İmparatorluğunda eşine rastlanmamış siyasî, içtimai, dinî, kültürel ve ilmî değişikliklere temelden yol açmıştır. Halkının rehabetinin dillere destan olduğu ve geri kafalı eski din adamlarının yapılan değişikliklerle Allah'ın gazabına uğramaktan korktukları bu memlekette, bu son derece olağanüstü değişiklikler başarıya ulaşabilmişse, Mustafa Kemal'in kararlı görüşleri sayesinde olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içerisinde bütün yenilik hareketlerinin kaynağı O olmuştur ve bunların gerçekleşme yollarını O tayin etmiştir."

"Yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ıslahat devri, Mustafa Kemal'in düşünceleriyle o şekilde yoğrulmuştur ki bu büyük ıslahatcının kişiliği ile memleketin ekonomik, içtimai, siyasî, kültürel veya dinî meseleleri birbirinden ayırmak imkânsızdır. Böylece Mustafa Kemal Paşa, kelimenin tam anlamıyla "Gazi" olmuş ve memleketin ruhu hâline gelmiştir. Yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Mustafa Kemal'in fikirlerinin kişileşmesinden ibarettir" (7).

Atatürk'ün seçkin kişiliğini, kesin çizgilerle bir tek cümlede özetlemek mümkündür: O, Türk ve dünya tarihinde dâhi bir komutan olarak doğmuştur. millî bir kumandan olarak yaşamıştır ve büyük bir insan olarak sonsuzluğa geçmiştir. Cumhuriyetin kuruluşunda O'nun üstün başarısını sağlayan temel haslet, ülkücülük ile milliyetçiliği en dengeli bir kaynaşkla kişiliğinde toplamış bulunmasıdır. Atatürk'ün ülkücülüğü ve milliyetçiliği, tarih boyunca büyük uygarlıklar kurmuş bulunan Türk Milletinin yüksek erdemliğine, sarsılmaz vefakârlığına, manevî ve ahlâkî kudretine, hürriyet ve egemenlik sevgisine inançtan kaynak alır. Şu sözü O'nun Türk Milletine olan sarsılmaz inancının veciz bir ifadesidir: "Ne Mutlu Türküm diyene".

(6) Benoit - Mechin, Op. Cit.,

(7) K.S. Chandan, *Le Miracle Turc*, Paris, 1959, s. 7-8.
- *Le Miracle Turc, dans Atatürk*, op. cit., s. 165.